

Sanja Škratić

LEGENDA O SV. JURJU I SV. BARBARI

SV. JURAJ – SVETAC S KOPLJEM

Sveti Juraj je jedan od najpopularnijih svetaca srednjeg vijeka, čiji je kult bio vrlo raširen u Srednjoj Europi. Za života bio je rimski časnik – tribun u Dioklecijanovoj vojsci – koji je zbog svoje kršćanske vjere mučenički skončao 303. godine u Kapadociji (Mala Azija) u vrijeme Dioklecijanovih progona kršćana. Štovanje sv. Jurja poteklo je iz Palestine te se kasnije proširilo na Egipat i Bizant gdje je nazivan “velikom mučenikom”. Njegov utjecaj se širi prema Istoku (Gruzija, Etiopija), a do XII. stoljeća proširio se i na cijelu Srednju Europu, gdje se smatrao zaštitnikom vitezova i ratnika, pa se od X. stoljeća često prikazuje na ratnim zastavama.

Već u VII. stoljeću je u čast svetome Jurju podignuta u Rimu crkva S. Giorgio in Velabro. Mnogi europski gradovi uzimali su ga za svog patrona (Genova, Barcelona, kod nas Senj, Lovran, Brseč), a isto tako pokrajine (Ligurija, Katalonija) i cijele države (Velika Britanija, Portugal).

U početku je u prvom planu bilo njegovo mučeništvo, a tek od XII. stoljeća, pod utjecajem Bizanta, uobličuje se općepoznata legenda o borbi svetog Jurja sa zmajem. Do naših dana je doprla jedna od srednjovjekovnih legendi koja govori o njegovoj pobjedi nad zmajem. Svakog su dana, kaže legenda, stanovnici gradića Silene donosili po dvije ovce zmaju koji je obitavao u obližnjoj močvari. Kad je ponestalo ovaca bili su prisiljeni žrtvovati po jednog mladića ili djevojku. Tako je red došao i na kraljevu kćer koja je na putu do močvare srela mladog viteza Jurja na konju. On se sažalio nad djevojkom i u borbi je ranio zmaja, zatim ga je dovukao u grad i tu ubio. Zadivljeni Jurjevom snagom, stanovnici gradića Silene su se dali pokrstiti.

Uobičajeni ikonografski prikaz sv. Jurja (bijeli konj, ratnička odjeća te štit, koplje ili mač) uobličavao se tijekom dužeg razdoblja. U križarskim ratovima sveti Juraj je postao arhetip idealnog kršćanskog viteza, pa se uz njega često

pojavljuje bijela zastava s crvenim križem, simbolom križarske vojske. U svim prikazima on je mladenačkog izgleda, duge valovite kose i bez brade. Često se pojavljuje sa zelenom grančicom u ruci, kao simbolom proljeća, što je izraz simbioze s pretkršćanskom tradicijom štovanja "Zelenog Jurja" koja je nizom magijskih obreda slavila dolazeće proljeće.

Sveti Juraj je zaštitnik stoke, posebno konja, te pastira, zatim ratara i usjeva, ali i oružara. Pored toga, on štiti putnike od pogibelji na moru, zatim osuđene, te oboljele od kužnih bolesti. Slavi se 23. travnja, kada vjernici u procesijama pohode crkve posvećene ovom svecu. Jurjevo je izrazito pastirski praznik, koji je kod mnogih slavenskih naroda obilježen kićenjem stoke i paljenjem krijesova. Tradicionalno se slavi kao početak proljeća, kada se stoka prvi puta te kalendarske godine izvodi na pašu.

Ovaj prastari titular vrlo često se pojavljuje u Primorju, gdje je gotovo svako naseljeno mjesto imalo po jednu crkvu posvećenu sv. Jurju. Najbolje sačuvana crkva sv. Jurja u vinodolskom kraju nalazi se nasuprot Bribiru s jedne i Selcu s druge strane. Smještena je na najvišem dijelu brežuljka uz cestu Selce-Bribir. Pučka predaja i stari zapisi u crkvenim knjigama¹ nazivaju ovu crkvu najstarijom bibrirskom crkvom koja datira još iz vremena pokrštavanja Hrvata tek doseljenih u Vinodol. Drugih zapisa o gradnji crkve nema, a usmena tradicija je o njenom postanku sačuvala tek jednu zanimljivu legendu.

LEGENDA PUKA BRIBIRSKOG I SELAČKOG

Narodna je mašta povezala crkvu svetog Jurja s obližnjom crkvicom svete Barbare koja je smještena uz Lokvu u nizini. Priča podsjeća na junačka nadmetanja u snazi i spretnosti koja su tako česta u našem narodu. I danas se u Selcu i u Bribiru prepričava legenda o dvoje svetaca, svetom Jurju i svetoj Barbari, koji su odmjeravali snage svojih konja. Pokušali su preskočiti s jednog brijega na drugi i tako dokazati tko je veći junak. Sveti Juraj je skočio sa zapadnog brijega (257 m/nm), a sveta Barbara sa istočnog (290 m/nm). Naravno, sveti Juraj je bio poznati ratnik, pa nije mogao izgubiti od jedne svetice-djevice, koja je veći dio svog zemaljskog života provela zatočena u kuli².

¹ „1864. dne 23/4 na dan sv. Jurja na uspomenu da je to najprva crkva puka bibrirskog i selačkog od njihova naselenja na ove strane.” – zapis u Župnom uredu Selce.

² Barbara je bila prekrasna djevojka koju je otac zatvorio u kulu s dva prozora. Liječnik Origen koji ju je posjećivao prenio joj je kršćansko učenje, te je Barbara nakon toga otvorila na kuli i treći prozor, kao simbol Presvetoga Trojstva. Na to ju je otac dao mučiti i sâm joj je odrubio glavu.

Narodna predaja kaže da je sveti Jurjaj imao snažnijeg konja, čije je moćno kopito, doskočivši na suprotni brijeg, ostavilo dubok otisak u živoj stijeni na vrhu brijega. Kažu da je taj događaj naveo okolni puk da baš uz to mjesto sagradi crkvu, u znak poštovanja prema ovom svecu, moćnom zaštitniku, kojem se vinodolski puk obraćao da bi sačuvao njihove usjeve i stada, ali i radi čestih epidemija kuge. Pored crkve, u kamenoj gromadi je doista i danas vidljivo udubljenje koje podsjeća na trag konjskog kopita, pa pogled na njega svaki puta ponovno oživljava ovu prastaru legendu.

I dok je konj sv. Jurja lako preskočio na suprotni brijeg, slabijem konju sv. Barbare to nije uspjelo. On je zajedno sa svojom jahačicom pao u podnožje, uz obližnju Lokvu i tu ostao. Za utjehu i sveta Barbara je dobila crkvu, ali ne tako veliku kao sveti Juraj nego mnogo manju, primjerenu njenoj snazi. Na tom mjestu, na zavoju ceste za Bribir i danas se nalazi malena crkvice sv. Barbare.³

Sažetak

Sv. Juraj je u mnogim europskim zemljama omiljeni zaštitnik pastira, ratara i usjeva. Brojne crkve u Primorju posvećene su svetom Jurju. O istoimenoj crkvi što se nalazi između Bribira i Selca narod je ispleo zanimljivu legendu. Priča govori o tome kako se sv. Juraj nadmetao sa sv. Barbarom. Cilj je bio preskočiti s jednog brijega na drugi. Svetom Jurju je to uspjelo, a svetoj Barbari nije.

Ključne riječi

Sveti Juraj, kršćanska legenda, crkva Bribir, Selce.

Summary

Sanja Škrgatić • Legend of Saint George and Saint Barbara

In many European countries Saint George is regarded as the protector of shepherds, agriculture and plants. A great number of churches in Littoral region is dedicated to this saint. About the church of Saint George situated between Bribir and Selce local people know an interesting legend. It's a story about competition between Saint George and Saint Barbara. They had to jump from one hill to another and Saint George succeeded but Saint Barbara didn't.

Keywords

Saint George, christian legend, church Bribir, Selce.

Literatura

Opća enciklopedija JLZ (1978.), Knjiga br.4, Iz-Kzy, str. 188. i 190.

Arhiv Župe sv. Katarine u Selcu

³ Crkvicu je 1749.g. dao sagraditi otočki župnik Antolić rodom iz Bribira, kao zavjetnu crkvicu nakon što je uspio pobjeći Turcima, posluživši se domišljatom varkom. Na izbor mjesta gradnje možda ga je baš potaknula ova pučka legenda.

